

oskrbnik zapravlja posestvo, in ali misliš, da se razsoden gospodar ne popelje na pristavo, ali pozove oskrbnika k sebi, da se domenita kako in kaj? Tukaj gre namreč samo za to: ali si širil krive nauke ali ne, in nikdo ne vpraša po tem, ali je bilo prav, da te je loški gospod dal napasti in zapreti, da si skušal dvakrat pobegniti in kar je še druge navlake; vse to so malenkosti, ki mene kot zastopnika cerkvenega poglavarja nič ne brigajo.

„Seveda, če začnete tako, človek rad odgovarja, saj skoraj mora. A poglejte tisti svoj protokol in boste videli, v čem tiči moje krivoverstvo: v obhajilu sub utraque, v mojih otrocih, v tem da sem plezal po obzidju tolminskega gradu in da nisem maral odgovarjati Nepokojevemu zasmehovanju.“

„Protokol zame ne velja.“

„Ali za Nepokoja velja, za očeta Angeluccija velja, za patrijarha velja, za papeža velja. In vi — ali ne veste, da vas pahnejo ta hip na zatožno klop poleg mene, če vas slišijo?“

Ključ v vratih je zarožljaj, Barbaro je pogledal na uro.

„Dolžnost me kliče. Razmišljajte nekoliko o tem, kar sem vam povedal, in prosim vas, Peter — molite! Če bom količkaj mogel, pridem jutri zopet. Saj vam ne bom nadležen, Peter?“

„Ne boste.“

(Konec prihodnjič.)

Kult francoske književnosti izven Republike.

Anton Debeljak.

Francoska literatura, kultivirana doma s tako ljubeznijo in navdušenjem, ima vedno dovolj pospeševalcev tudi za mejami domačije. Ne mislim pisateljev iz sosednje Švice, kakor Amiel, Rod, lani umrli neokristjan, in kopa drugih: prihajajo še od dalje. Med starejšimi je zlasti znan Grk Chénier, giljotiniran za časa velike revolucije, in njegov rojak Papadimantopoulos († 1910), ki si je nadel naziv Moréas po svoji domovini, in ki je igral v razvoju francoskega simbolizma dokaj znatno vlogo. Zaradi posebnosti omenim rumunsko poetko Vacaresco, ki piše sicer tudi v angleškem jeziku, in Poljakinjo Krysińska. Angleška Amerika je dala dva delikatna pesnika: Stuart Merrill in Viélé-Griffin sta prinesla

svoj obol na oltar galske beletrije po odličnem španskega rojaka avtorja blestečih sonetov „Trofej“, José Maria de Heredia, rojenega na Kubi. Italija je prispevala neprimerljivega Marinettija, doma iz Afrike, odgojenega v Parizu, momentano delujočega v laških mestih, kjer je bil pred nedavnim obsojen na dvemesečno ječo vsled prestave „nemoralnega“ romana Mafarke. Ime sta si zagurala ob strani Manuela in drugih številnih židov de Souza in Kahu, ki mu gre slava, da je pred petindvajsetimi leti prvi uporabil prosti verz v „Nomadskih palačah“ ter tako razbil posvečeno broneno posodo aleksandrinca.

Najmočnejši pritok sodelavcev pa prihaja iz Belgije, kjer je francoski jezik zelo razširjen, dasi bi ga nekateri pregoreči rodoljubi radi nadomestili z domačim narečjem. Med Valoni in Flamci navedem samo nekaj občno znanih imen: Rodenbach, ekskvizitni melanholik, ki je ovekovečil „Mrtvo mesto“ Bruges, staro zasanjano zavetišče belginjk. Preidem molče Mockela, da napravim prostor Emilu Verhaerenu, ki je uzrl luč sveta blizu Antverpna leta 1855. Njegova umetnost je bistveno narodna. V mnogoštevilnih zbirkah poezij opeva Flamandke, razkošnobarvne večere, iluzorne vasi in halucinirane poljane kraj modernih industrijalnih mest, zagorele razkladalce ladij poleg vase zakopanih menihov in samotarjev. Prvi je zanesel v belgijsko umetnost toplo virijo prirode; njegovi stihi se razvijajo v bogato variranih ritmičnih nedosežne plastike; skoro brez primera so v tem oziru „Goreče kope“. Verhaeren je predvsem kipar besede — če smem združiti izraza — brez nadiha kričavih ali jokavih čuvstev, vedno jasen in veder optimist. Da ni uspel s svojimi štirimi dramskimi umotvori, je po mnenju kritikov vzrok jezuitska odgoja, ki mu je zatrla zmisel za strast in konflikt.

Zlasti pa sem hotel imenovati M. Maeterlincka, avtorja pred kratkim objavljene „Modre ptice“, feerije v 12 slikah. Doma iz Ganda, vzgojen pri jezuitih, se posveti kljub svoji predilekciji za medicino na očetovo željo študiju prava, „te zbirke socialnih plotov in ograj.“ Izbrani poklic se mu je zdel nekak izprehod med podrtinami in grobiščem. Kot advokat se je kmalu naveličal razbojnikov, tatov in požigalcev, ki so nudili le zakrnelo psihologijo njegovi ostrji žeji po misli in življenju. Sleče torej togo in odrine v Pariz, kjer v Latinskem kvartirju spozna razne literalne korifeje, izmed katerih je najbolj vplival nanj goreči mistik Villiers de l'Isle-Adam. Seznan se intenzivno z angleškim leposlovjem, čita Schoenhauerja ter izda prvo zbirko pesmi, kateri sledi dramski poskus

La Princesse Maleine. Igrokaz je tiskal sam z ročnim strojem v 25 izvodih in prvega naslovil na slavnega simbolista Mallarméja... Sedaj se vrsti umotvor za umotvorom, največ v dramatski obliki: L'Intruse („Vsiljenka“), Les Aveugles („Slepci“), Pelléas et Mélisande, Alladine et Palamides, La mort de Tintageles, Monna Vanna, o katerih se je že pisalo tudi pri nas. Manj se je čulo o njegovih mistično-filozofskih spisih kot Le trésor des Humbles („Zaklad ponižnih“), L'intelligence des fleurs, La vie des abeilles („Življenje čebel“) i. dr.

Najoriginalneje delo Maeterlinckovega odra je že omenjeni L'Oiseau bleu, v katerem nastopajo malone sami otroci. Osemletni Tytyl in sestra Mytyl zadremljeta v očetni bajti in sledimo nizu slik iz njunega sna. Vila Beryluna jima veli, naj gresta iskat modrega ptiča. Slabotni človek, tu ponazorjen v detetu, se tako peha za božansko ptico Srečo, a narava mu je sovražna. Zase ima le luč, kruh, sladkor in psa: stvari, ki so posebljene in spremljajo otroka po nevarnih in čudovitih potih, braneč jih domačih in tujih živali. Prišedši skozi deželo Spomina, zablodita v kraljestvo Bodočnosti, slednjič v carstvo Noči. Zbudivši se na konec ujmeta Modro ptico, ali podarita jo bolni punčki, ki si jo zaželi. Tako ima človek često srečo, toda je ne zna ohraniti; ta sreča je relativna, pridobimo jo le s tem, da jo žrtvujemo drugim.

Rafinirana je enostavnost te piece, vendar predočuje izvrstno Maeterlinckovo metafiziko. Zanj je resnica v spontanem, nepredarjenem, instinktivnem, skoro nezavestnem. Pravo duševno življenje, kakor so menili že stari indijski modrijani, se javlja v neodkritih globinah, v daljnem šepetu. Kar vemo, to ni zanimivo, govori pisatelj. Povsod sluti tajnost, nepremerljiv mu je misterij v nas in okoli nas. Kadar razumemo resnico, se oddaljimo od nje, ker jo omejimo. Prava resnica in lepota je neizrazna, nejasna; zato je treba nedoločnosti v lepem. Skica, načrt, nasenčenje, jecljanje! Vse drugo je grobo in trdo, ostro, grdo in banalno. Pri tem se spomnim na besede Vignyja: Le molk je velik! — Dejanje v drami je po tej teoriji višek barbarstva. Dramaturg zahteva spečih globin brez valov, zabrisanih kretenj, ki izrazijo, vdahnejo gledalcu podzavestni jaz. To je Maeterlinckov Théâtre statique.

Legendo so igrali z velikanskim uspehom najprej v Moskvi (1908), potem v Angliji, v trenutku jo predstavlja gledišče Réjane v Parizu. Feerične dekoracije je ustvaril ruski slikar Egorov.